

Innhold

Introduksjon – mangfoldig praksis	8
<i>Del I: Lovverk og rammer</i>	
1 Rammeplanen – bakgrunn og historikk	12
Å bygge på barnehagens tradisjon og egenart	14
Å dokumentere enkeltbarns måloppnåelse	19
2 Barnehagens verdigrunnlag – på lag med barndommens og lekens egenverdi	26
Barn og barndom	28
Demokrati – demokratiforståelse og ytringsretten	28
Bærekraftig utvikling – utfordringer i samtiden	31
Livsmestring og helse – handlingsplaner mot mobbing	33
3 Barnehagens formål og innhold – omsorg for skaperglede, undring og utforskertrang	38
Barnehagens fysiske miljø og barnehagen som kulturarena	39
Omsorg – tid nok til undring, dialog og samspill	41
Barnehage for samiske barn	48
Barns medvirkning	49
Samarbeid mellom hjem og barnehage	51
Overganger – et forsterket område etter 2017	51
4 Barn tenker ikke i fagområder	54
Barnehagens arbeidsmåter og personalets utfordringer	54
De sju fagområdene	58

Del II: Barnehagenes visjoner

5	Barns medvirkning	70
	<i>Vikingjordet barnehage i Heggedal</i>	
	Hva kan vi lære av Vikingjordet barnehage?	71
	Vikingjordets forankring, mål og satsninger	72
	Pedagogisk forankring – «De utrolige årene»	73
	Felles kommunal strategiplan for barn og unge	74
	Sonesamarbeid mellom skolene, barnehagen og andre faginstanser	75
	Barn på Odin på fengselsbesøk – om lærende prosesser i et samfunnstema	79
	Forbindelser – fra samfunnstema om motstandsfolk til topturer	81
6	Dokumenterende kunnskapssyn og nulltoleranse mot mobbing	86
	<i>Brevik barnehage og oppvekstsenter i Porsgrunn og nettverket Blikket for barnas visjon</i>	
	Hva kan vi lære av Brevik barnehage?	87
	Handlingsplan mot mobbing	89
	Matematikk i dagliglivet med de yngste	94
7	Cizáš sámi mánáidgárdi – samisk kultur i storbymiljø	102
	<i>Samisk barnehage i Oslo</i>	
	Hva kan vi lære av Cizáš, Samisk barnehage?	103
	Norges forpliktelser og urfolks særskilte rettigheter	104
	Fra Cizáš mål og satsinger	104
	På en spennende, lang kulturreise	109
8	Mestring, mangfold og kreativitet – likeverdige dialoger	114
	<i>Gamlegrendåsen og Kampestadlia barnehager</i>	
	Hva kan vi lære av Gamlegrendåsen og Kampestadlia barnehager?	115
	Realfaglig filosofi-prosjekt Føtter	118

9	Om å finne ut sammen – med skogen som leke- og læringsarena	124
	<i>Fortet naturbarnehage i Nittedal</i>	
	Hva kan vi lære av Fortet naturbarnehage?	125
	Ro, tid nok gir mestring og sterke opplevelser	127
	Grønn tråd – kompostbinge og foring av rådyr	129
	Vindmølleprosjekt med prøving og feiling	131
	I Thor Heyerdahls fotspor og sivbåten Ra-III	132
10	Barns kulturskaping i dialog med lokalmiljøet	138
	<i>Rødberg og Uvdal barnehager i Nore og Uvdal kommune</i>	
	Hva kan vi lære av Rødberg og Uvdal barnehager?	139
	Holdninger – kritisk blikk på egen praksis	142
	Mini-ReMida – gjenbruk og konstruksjon som kreativ ideskaping	142
	Bodyfolk – skapende dialoger på ettåringers vis	146
	Prosjektet Middelalderbrød – bake, smake og finne ut	150
11	Språklig, religiøst og kulturelt mangfold- og inkluderende fellesskap	156
	<i>Vestlisletta barnehage i Stovner bydel, Oslo</i>	
	Hva kan vi lære av Vestlisletta barnehage?	157
	Stovners barnehagehistorikk	158
	Kommunens mål og satsinger for oslobarnehagene	158
	Megakoret – fellesopplevelser gjennom musikk	159
	Rommets betydning for å styrke relasjoner og språk	161
	Studentprosjekt blir til barnehageprosjekt	164
	Skapende prosesser blir til klinkekulebane	166

12	Kultur, språk og identitet med tospråklige forbilder	170
	<i>Åkeberg barnehage, bydel Gamle Oslo, «Barnehagenorsk» med start i bydel Søndre Nordstrand, Oslo</i>	
	Hva kan vi lære av tospråklige formidlingsmåter?	171
	Kulturelt mangfold styrkes gjennom personalets ressurser	176
	Økt krav til norskspråklig kompetanse i barnehagen	179
	Prosjektet «Barnehagenorsk»	180
	<i>Del III: Kvalifikasjoner</i>	
13	Omsorg i responderende miljøer	186
	Pedagogiske rom forteller om personalets læringssyn	189
	Hvilke kvalifikasjoner trengs for å skape et trygt, omsorgsfullt responderende leke og læringsmiljø?	191
14	Flere forståelser og mangesidige lesninger av barns ytringer	196
	Årsplaner og langtidsplaner i endrings- og refleksjonsarbeid	198
	Øyeblikk- og langtidsplaner – hånd i hånd	202
	Rammeplanen i et visuelt bilde – alt henger sammen	205
	<i>Tilegg:</i>	
	Barnehagenes nettadresser	209
	Barnehagefaglige nettsted	210
	Lovverk og rammer	211
	Litteraturliste	212
	Fotoliste	215
	Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (vedlegg)	216